

ressò mont-roigenc

COSES D'ABANS (3)

Martí Rom
www.martirom.cat

01-12-2024

Més bocins de Mont-roig.

Mont-roig: producció de sabó (1820-1823)

Ramon Arnabat Mata esmenta aquest fet, sembla que remarcable, en el seu text “Revolució i contrarevolució a Catalunya durant el Trienni liberal (1820-1823)”¹.

Recordo com la meua àvia Dolors Ferratjes Tost feia sabó als estius dels anys seixanta als Prats. Abans s'aprofitava tot. Es guardava l'oli d'oliva sobrant dels fregits i quan se'n tenia una bona quantitat hi afegia sosa càustica i aigua destil·lada. Calia remenar-ho contínuament, anant en compte amb els gasos que desprenia perquè podien ser perillosos. Per això ho feia al rafal del davant de casa, a l'aire lliure. Després es deixava reposar unes tres o quatre setmanes. No es pot utilitzar abans doncs la sosa cremaria la pell. Per què es feia servir? Per rentar la roba, els plats, el terra....

Teresa, vídua de Fortuny, traginera (el 1823 a Tarragona)

En el text “Carreters i traginers: transport terrestre al camp de Tarragona en el primer terç del segle XIX” de Josep M. Grau i Pujol, publicat a “Estudis de Constantí” núm. 33 (2017), s'esmenta a “Teresa, vídua Fortuny, traginera, edat d'arribada a Tarragona 30 anys (1823), sols feia tres mesos de la seva arribada, convivia amb una filla de 4 anys i al seu servei tenia un mosso traginer tarragoní vidu (Josep Oller, de 38 anys)”².

Josep Jacint Grifoll Castells. Artesà de betlems (1826-1882)

Era el primer fill d'un mestre de cases de Mont-roig. Va néixer el 5 de setembre de 1826, a Tortosa. El pare s'havia traslladat a aquesta ciutat uns anys abans. Josep Jacint Grifoll Castells també fou mestre de cases.

“Segons els cronistes locals, la seva dedicació a les figuretes del betlem va arrencar d'una trobada casual, essent ja casat, en un artesà italià que venia pels carrers de Tortosa imatges de guix, un dels molts oficis ambulants de l'època. Veient possibilitats de negoci (tenia 10 fills per alimentar), li va comprar un Sant Francesc de Paula, en va

---

¹ Tesi Doctoral (1999) presentada a l'Institut Universitari d'Història Jaume Vicens Vives de la Universitat Pompeu Fabra.

² “Treballadors dedicats al transport de mercaderies i persones a Tarragona segons el padró d'habitants de 1823”.

treure un motlle i va començar a crear i vendre'n les figures. Més endavant, va passar a modelar figuretes de pessebre, que van assolir un gran èxit...”

Josep Jacint Grifoll Castells adoptà el renom de “Lluquet”. Va morir el 9 de setembre de 1882. Tenia 55 anys. L’elaboració de figures del pessebre continuà amb dues filles seves (Pepa i Francesca Grifoll Puell) i una neboda (Maria Antó).

Curiosament, Josep Maria Folch i Torres, molt anys més tard, en la seva obra “Els Pastorets” (1916), anomena Lluquet i Rovelló els seus dos rabadans, ajudants del pastor.

“La família Grifoll tenia l’obrador a casa seva, primer a la part alta del barri de Santa Clara, al casc antic de Tortosa i després al número 18 carrer de la Providència, al barri del Rastre... Dalt de tot tenien l’obrador i a la planta baixa la botiga, on exposaven les figures de betlem per vendre, i també els ciris, les candeles i els exvots de cera que elaboraven... A nivell popular la seva casa del Rastre era coneguda com “la fàbrica de cera”... El 1935 encara tenien oberta la botiga, tot i els seus 84 i 82 anys, respectivament (Pepa i Francesca Grifoll Puell); llavors la seva neboda (Maria Antó) en tenia 44.

Els rellevants folkloristes Joan Amades i Ramon Violant Simorra esmenten, lloant-les, les figures del Lluquet i les germanes Lluquetes³.

Rendes parroquials del clergat de Mont-roig (1829-1833)

En el text “Propietats agràries i rendes del clergat parroquial del Baix Camp (1829-1840)” de Salvador-J. Rovira Gómez (Quaderns d'Història Tarraconense, volum III, 1982, pàg. 113-123), a la pàg. 122, s’hi esmenta Mont-roig.

Les dades que dóna són una mitjana per any. Diu que el clergat tenia 137 censals⁴, la primícia⁵ era de 8.749, les rendes de finques 64, la qual cosa donava un total de 8.950 rals⁶. Només Reus superava Mont-roig, amb 9.983, Cambrils amb 9.570 i Montbrió amb 9.499. El total de la comarca era de 97.937.

---

³ Informació del text “El Lluquet i les Lluquetes, uns grans artesans del betlem tortosí” de M. Carme Queralt i Tomàs, publicat a la revista “Naixement” (de la federació catalana de pessebristes), núm. 6 (desembre 2015).

L’ABC de Sevilla, els va dedicar dues pàgines, la 14 i 15 de l’edició del 24 de desembre de 1934. Al reportatge apareixen les Lluquetes i la seva neboda davant un bon nombre de les seves figures.

També: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Lluquetes>

⁴ Un “censal” era l’obligació perpetua que tenia una persona de pagar una pensió anual a un altre (normalment a l’interès del 7,5%), i als seus successors, com a conseqüència d’un capital rebut anteriorment; normalment es posava com a garantia d’un bé material.

⁵ La “primícia” era una renda que, per pacte o costum, el pagès pagava a l’Església del poble corresponent a una part de les seves collites. Antigament, era el dret als primers fruits (la primícia). Era a banda del “delme”. Aquest era una mena d’impost, el 10%, que els pagesos havien de pagar, també, de les seves collites per assegurar el manteniment del clergat i els edificis religiosos. Avui en dia, encara que voluntàriament, també es dona a l’Església un tant per cent de l’IRPF.

⁶ El “real de vellón” era una moneda que va promoure el rei Josep I Bonaparte (1808 a 1813). Aleshores hi havia dos tipus de “reals”: el “real espanyol” (tradicional) i el “real de vellón”. Aquest segon equivalia a 2,5 rals tradicionals. Ferran VII encara va emetre rals tradicionals. La seva filla Isabel II tan sols “reales de vellón”; equivalia a 0,25 cèntims de pesseta. Fins l’1 de gener de 2002 no va entrar en vigor l’euro; abans la moneda era la pesseta. Una pesseta eren 100 cèntims, 4 rals. Les monedes de 50 cèntims se les anomenava “de dos rals”.

Això deuria produir una mena de *xarxa clientelar* de molts mont-rogenca supeditada als designis del clergat de Mont-roig, de l'Església. Aquesta important influència no devia ser tan sols d'àmbit religiós, sinó també social i polític.

Francesca Bargalló Fortuny. Una minyona a la Selva del Camp (1830)

En el text “Minyones en el món rural camptarragoní del primer terç del segle XIX” de Josep M. Grau i Pujol, publicat a la revista “Lo Floc”, de Riudoms, núm. 232 (2020), s'esmenta una mont-rogenca: “Francesca Bargalló Fortuny, 28 anys, soltera, de Mont-roig del Camp, a casa del rector de la parròquia, Antoni Bargalló i el vicari, segurament era una familiar que els feia de majordoma”

Dues mont-rogenques a Constantí (1817 i 1846)

En el text “Paperers i altres oficis no agraris de Constantí segons els llibres sacramentals (1815-1850)” de Josep M. Grau Pujol, publicat a “Estudis de Constantí” núm. 38 (2022), hi trobem:

“Francesc Amat Oliva (cisteller), nat a Sant Feliu de Llobregat, fill de Bonaventura, mestre de cases, nat a Sant Esteve de Palau i Raimunda de Mont-roig del Camp, el 1817 es casa amb Teresa Agràs Escardó, filla de Joan, pagès d'Alcover i Teresa, de la vila”.

“Josep Giralt Martorell, fill de Josep, moliner, casat amb M. Anna Macià Janer, nada a Mont-roig del Camp, filla de Jaume, espardenyer, de l'Aleixar i Maria, de Reus, el 1846 bategen un fill”.

Josep Grifoll Llorens (a Cuba el 1831)

He trobat el seu expedient de l' “Archivo general de Indias” del 21 de setembre de 1831. Diu que és de Mont-roig, que viu a Lloret de Mar, solter, fill del difunt Josep Grifoll i de Rosa Llorens (aquesta de Lloret). Demana poder anar a Trinidad (Cuba) per ajudar el seu germà Mariano (“se haya reclamado”) en la casa de comerç que té en aquella ciutat.

En un dels documents, l'enviat des de Mont-roig, diu que té 33 anys i que “*acredita... buena conducta y el consentimiento de su madre viuda*”.

Denuncien una tallada d'arbres (1834)

La “Gaceta de Madrid”⁷, del 14 d’agost de 1834, publica el comunicat del governador civil de Tarragona, Antonio Satorre, del 19 de juliol denunciant una tallada d’arbres descontrolada: “He pasado al tribunal de justicia de Reus los partes del baile⁸ y ayuntamiento de Montroig, en que me daban cuenta estas autoridades de la tala de árboles y otros excesos que se cometían por vecinos de la misma población en las huertas y terrenos de varios vecinos, para que el juez del partido imponga a los autores el condigno castigo por semejante delito contra la propiedad”.

Tecla Borràs Borràs. Carmelita (1831)

Tecla Borràs Borràs va néixer a Mont-roig el 9 de juny de 1809 i amb vint-i-dos anys, el 22 d’octubre de 1831, ingressà a les Carmelites descalces de Tarragona. Va morir l’11 de febrer de 1888. Tenia setanta-nou anys.

Josep Fraga i Salvador Martí. Dos mont-rogens expulsats a Ultramar (1835)

En el “Diario de Barcelona”, del 31 d’agost de 1835, hi trobem Josep Fraga⁹ i Salvador Martí de 40 i 29 anys respectivament, casats, en la “*Relación de los facciosos existentes en el depósito de esta plaza (Gobierno militar y político de Tarragona), que deben ser embarcados para Ultramar... y cuyo embarque ha tenido efecto el 18 del actual*”.

Això succeeix en plena Primera Guerra carlina (1833-1840). Els deuriem enxampar en alguna partida carlina. Havíem trobat Josep Fraga com a regidor de l’Ajuntament el 1801¹⁰. Eren 76 homes embarcats segurament cap a l’Havana. N’hi havia bastants de Falset, Cornudella i Montblanc.

Dos mont-rogens morts a Rojals (Conca de Barberà) a la Primera Guerra Carlina (1837)

Josep Margalef de 32 anys i Àngela Moster Fonts (filla de Joaquim i Francesca) de 10 anys surten citats en el “Document XI. Morts violentes de forans i rojalencs, i morts naturals de forasters a Rojals durant la Primera Guerra Carlina (1835-1840)”¹¹.

Ramón Rosa Aldebó. Cirurgià (1840)

“Cirugià llatí, registrat al partit de Cervera l’any 1840, amb exercici a Mont-roig”, segons la “Relació de metges i cirurgians de Catalunya registrats a l’Acadèmia de Medicina l’any 1840”¹².

---

⁷ Posteriorment seria el “Boletín Oficial del Estado” (BOE).

⁸ Batlle, alcalde. Era en Francesc Cabré.

⁹ En el llibre «Història de Mont-roig» de Francesc Riba i Mestre, pàg. 94, tenim un Josep Fraga, dit “Biló”, propietari d’una de les 24 cases que va caldre enderrocar el 1799 per a construir l’església nova.

¹⁰ “Mont-roig. En el segle XIX: un temps convuls” de Martí Rom (Arola Editors, 2022), pàg. 17.

¹¹ En el text “Emigració de la Conca de Barberà a la ciutat de Valls en el marc de la Primera Guerra Carlina” de Josep M. Grau Pujol i Roser Puig Tàrrrech, publicat a “Aplec de Treballs” núm. 25 (Montblanc, 2007) del Centre d’Estudis de la Conca de Barberà.

Josep Llaberia Borràs. Cirurgià (1841)

En el “Boletín de Medicina, cirugía y farmacia. Tomo segundo” (1841) hi trobem Josep Llaberia Borràs com a “medico cirujano de Monroig” que ha sigut admès el 20 de juliol a la “*comisión provincial de Tarragona*” de la “*Sociedad médica general de socorros mutuos*”.

Qui és Josep Llaberia Borràs?

Sabem que els pares del rellevant mont-roigenc pedagog i republicà Agustí Sardà Llaberia eren Agustí Sardà Costa i Teresa Llaberia Borràs. Els avis materns eren Josep Llaberia i Maria Rosa Borràs Blanch. La branca paterna era de Reus i la materna de Mont-roig.

Aquests Josep Llaberia i Maria Rosa Borràs Blanch¹³ varen tenir cinc fills: la ja esmentada Teresa Llaberia Borràs, més Francesc, Josep, Maria Rosa i Dolors. Aquest Josep és el que hem trobat com a cirurgià; vivia a Barcelona. Així doncs, era oncle, germà de la mare, d'Agustí Sardà Llaberia¹⁴.

L'altre germà Francesc (Llaberia Borràs) era farmacèutic; vivia a Barcelona. Es va casar amb Francesca Hertzberg Corbella, i van tenir cinc fills: Josep, Francesca, Rosa, Jaume i Francesc. El primer d'ells, Josep Llaberia Hertzberg, cosí germà del nostre Agustí Sardà Llaberia, fou ministre plenipotenciari (ambaixador) a Tànger.

Dues germanes d'aquest Josep Llaberia Hertzberg, Francesca i Rosa, es varen casar amb Eugeni Comas Serra (comerciant) i Agustí Prió Saleta (farmacèutic). Els fills respectius foren els rellevants metges radiòlegs Cèsar Comas Llaberia i Agustí Prió Llaberia¹⁵.

Joan Maseras. Carter (1842)

A la “Gaceta de Madrid”, la publicació oficial del govern d'Espanya editada del 1697 al 1936, de l'1 de juny de 1842, hi ha el nomenament de “*carteros distribuidores a propuesta de los ayuntamientos*”. A Mont-roig hi consta Joan Maseras.

Miquel Bargalló (a l'Argentina el 1843)

---

¹² “Gimbernat. Revista catalana d'història de la medicina i de la ciència” (2011), pàg. 112. Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.

¹³ En el testament de Maria Rosa Borràs Blanch, del 26 de gener de 1860, s'esmenta que aquesta s'havia casat anteriorment, en primeres núpcies, amb Tomàs Vidiella. Fou en segones núpcies quan ho va fer amb Josep Llaberia.

¹⁴ Vegeu el text “Agustí Sardà Llaberia: Pedagog i republicà” del llibre “Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pag. 151.

¹⁵ Vegeu el text “Els parents Llaberia d'Agustí Sardà: un ambaixador i dos importants metges” del llibre “Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pag. 185.

Al web “Genealogia Familiar” hi ha un Miquel Bargalló nascut a Mont-roig el 14 de juliol de 1843 i que va morir a Buenos Aires (en data desconeguda). Es va casar amb Maria Andisco i va tenir un fill, Miguel Francisco Bargalló Andisco, el 14 d’octubre de 1878. Aquest va morir el 1924 amb 45 anys.

Miguel Francisco Bargalló Andisco es va casar amb Carolina Emilia Cirio Lecce (?-1969) i van tenir quatre fills: Juan Miguel (1914-1991), Jorge Eduardo (?-1983), María Isabel (1920-2004) i María Celia Bargelló Cirio (?). Tots de Buenos Aires.

Minyones i mossos de Mont-roig servint a Tarragona (1844)

En el llibre “El servei domèstic a la ciutat de Tarragona: minyones, criats i mossos en el padró d’habitants de 1844” de Josep M. Grau Pujol (Estudis de Constantí núm. 30, 2014), pàg. 95-140, s’hi citen nou minyones i un mosso que eren de Mont-roig.

El mosso és Marià Jover, de 48 anys; la seva muller era una revenedora de Tarragona.

Les minyones eren:

Raimunda (?), soltera, de 19 anys. Estava a casa d’un comerciant de Tarragona.

Perpètua Balaguer, de 36 anys. Estava a casa d’una vídua de 81 anys amb quatre fills: un de 52 anys (procurador), un de 49 anys (secretari del governador civil), un de 45 (secretari de l’Ajuntament) i un de 37 anys (prevere).

Francesca Bargalló, de 33 anys. A casa de l’interventor de la sal¹⁶ (nascut a Mont-roig, de 50 anys).

Antònia Corts, soltera, de 17 anys. A casa d’un hisendat nascut al Morell.

Sebastiana Folc, soltera, de 20 anys. A casa d’un barber i revenedor de Sarral de 54 anys (Pau Serra).

Maria Teresa Martí, soltera, de 31 anys. Serveix al convent de les Beates Dominiques.

Rosa Martí, soltera, de 24 anys. A casa d’un mestre espardenyer i botiguer.

Josepa Miralles, soltera, de 28 anys. A casa d’un comerciant de marina de 60 anys, casat amb fills.

---

¹⁶¹⁶ La sal era un bé preuat. El “Boletín Oficial de la provincia de Tarragona”, del 28 de maig de 1860, esmenta els dipòsits de sal (alfolies) que hi havia a la província de Tarragona. Un dipòsit central a Tarragona, n’abastia dos que havien de concentrar les demandes de la resta de la demarcació. Aquests eren: Reus i Montblanc. El primer, tenia una capacitat de 6.000 quintars (uns 50 quilos el quintar). El consum anual era de 12.100 quintars i la quantitat que sempre havia d’emmagatzemar, era de 2.200. Les xifres del de Montblanc són: 900 / 3.400 / 900.

Josepa Soler, soltera, de 26 anys. A casa d'un advocat de Valls que conviu amb la seva mare vídua de Sitges.

Josep Fortuny i Joan Boronat. Dos mont-rogençs en el robatori al Coll d'Algà (Vilanova d'Escornalbou) (1844)

El "Diario de Barcelona", de l'11 de gener de 1844, publicava: *"Por noticias recibidas en la capitania general de este distrito, se sabe que el cabo de la escuadra de Riudoms, capturó el día 4 del actual en el pueblo de Monroig, José Fortuny (a) Gerreta, y a Juan Boronat (a) Frausa, naturales del mismo pueblo, por ser dos de los cuatro ladrones que en 28 de diciembre último, a más de que robaron en el Coll de Algá, término de Villanueva de Escornalbou, la cantidad de setecientos duros, hirieron a los tres robados; cuyos presos han sido puestos a disposición del juez de primera instancia de Falset, así como las dos carabinas que se le han encontrado a Boronat"*.

Contraban de tabac (1845)

El diari "La esperanza" de Madrid, del 18 d'abril de 1845, publicava: *"Hace pocos días que estaba verificándose un escandaloso alijo en las playas que hay entre Cambrils i Monroig. El estanquero de este último pueblo... quiso impedirlo en cumplimiento de su deber y encontrando a los carabineros que guardaban las avenidas para que nadie inquietase a los contrabandistas, obligó a los primeros a que hiciesen fuego sobre los segundos, lo que alborotó el cotarro, quedando abandonadas en la playa unas cuarenta cargas de varios géneros. Dispersáronse y dieron a huir con sus caballerías.... y como saliese al ruido de los tiros un destacamento de tropa que hay en Riudoms, cayeron en sus manos de 90 a 100 caballerías con sus dueños, pero sin cargas. Esta es la versión que se da, y estos los rumores que circulan sobre este suceso, que algunos tal vez lo hayan tenido ya por un levantamiento carlista. Sea lo que fuere de la complicidad de los carabineros, de lo que no salgo garante, ello es que se impidió una parte del alijo, se aprehendió otra, debido todo al celo del estanquero de Monroig"*.

Des d'antic hi ha hagut casos semblants. Ho diu molt bé aquest text: *"encontrando a los carabineros que guardaban las avenidas para que nadie inquietase a los contrabandistas, obligó a los primeros a que hiciesen fuego..."*.

Miquel Mas Bargalló. Guitarrista (1846-1923)

Neix a Reus el 14 de març de 1846. Els seus pares, Miquel Mas Toda i Maria Bargalló eren pagesos de Mont-roig. Els seus avis paterns eren Francisco Mas i Rosa Toda, de Mont-roig. El seu avi matern, Pere Bargalló, també de Mont-roig, va anar a viure a Reus.

Miquel Mas Bargalló es va casar amb Antonia Burillo, de Hajar (Terol), se'l defineix com "compositor, intèrpret i pedagog". Va iniciar els seus estudis musicals a Barcelona. Va fer concerts de guitarra a Barcelona, Saragossa, Bilbao i París. Va crear varis conjunts amb guitarres i bandúrries, un quartet i un quintet. Durant cinc anys, a partir de 1870, va fer recitals a Berlín, Dresden, Viena, Brussel·les, Praga, Niça i Montecarlo.

Va fundar agrupacions com la “Lira Barcelonesa” i la “Lira Espanyola”. El 1894 fou nomenat professor de guitarra, fins la seva jubilació el 1922, a l’Escola Municipal de Música de Barcelona. Com a compositor va fer havaneres, tangos i xotis¹⁷. Va morir a Barcelona el 9 de juny de 1923.

La seva filla Antònia Mas Burillo va obtenir el títol de professora de piano al Conservatori Municipal de Barcelona el 1899. “Tingué bon mestre en son propi pare... qui ha educat a la novella professora ab tot el carinyo y dalit propis de qui vol treurer de sas iniciativas una deixebra que li fassi honor. Y aixís ha resultat”¹⁸.

Producció agrícola de Mont-roig (1846)

En el llibre “Descripción geográfica, histórica-estadística e itineraria, que acompaña al mapa geográfico de la provincia de Tarragona” (1846) de José Ruiz y Ruiz i José Cliviller, primer es fa una descripció de Mont-roig: “Tiene esta villa un hospital, mesón y cuatro fuentes dentro de la población con diez abundantes caños; hay algunos huertos que se riegan con agua de las minas labradas por los particulares; produce cuanto se contiene en la estadística: el vino es muy solicitado para embarcar¹⁹: tiene ocho molinos harineros; algezares²⁰; una cantera de donde se saca excelente piedra sillar; una fábrica de ladrillos y tejas; muchas de cal, y una de jabón. En su término hay minas de alcohol²¹”. Vull remarcar l’existència de vuit molins fariners. També anotar que la majoria del vi s’embarcava cap Ultramar.

Després s’esmenten les dades de la producció agrícola de 1846: 25.000 quintars²² de garrofes, 700 quintars d’arròs²³, 18.000 càrregues²⁴ de vi i 20.000 quartanes²⁵ d’oli.

Maria Cavaller. Una mont-rogenca a Torredembarra (1849)

En el text “Immigració del Camp de Tarragona a Torredembarra a mitjans del segle XIX” de Josep M. Grau i Pujol, publicat a “Estudis Altafullencs” núm. 36 (2012), es cita a “Maria Cavaller, 30 anys. Estava casada amb el secretari de l’ajuntament”.

---

¹⁷ Informacions del llibre “La Guitarra en Cataluña, 1769-1939: con especial referencia a los guitarristas José Ferrer (1835-1916), Sor, Brocá, Viñas, Bosch, Costa, Más, y otros” de Josep María Mangado Artigas (Londres, 1998).

¹⁸ “Catalunya artística” núm. 23 (15-11-1900).

¹⁹ El “Diccionario Gráfico Universal”, de varis autors (Barcelona, 1832) afegeix: “vino muy estimado para embarcar, pero de calidad mediana para el consumo...”. Vegeu el llibre “Mont-roig: En el segle XIX: un temps convuls” de Martí Rom (Arola Editors), pàg. 77.

²⁰ Guixeres.

²¹ Les dites “minas de alcohol” eren de galena (plom).

²² 1 quintar eren 100 quilograms.

²³ Vegeu el text “El conreu de l’arròs a Mont-roig. Els Aiguamolls dels Prats” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 517.

²⁴ Una càrrega de vi equivalia a 128 porrons, 120,32 litres.

²⁵ Un quartà són 7,52 litres.

Un mont-roigenc a Veracruz, Mèxic (1849)

El 1849 trobem a Misantla, a l'estat de Veracruz, a la costa del Carib de Mèxic, a Hermenegildo Vernet. Segons he pogut saber era un mont-roigenc que va anar a “fer les amèriques”²⁶.

Consta que el 7 de maig de 1849 va fer testament a Xalapa. Ara dit Xalapa-Enríquez, del mateix estat de Veracruz²⁷. Concreta que era nascut a “Montroig (Cataluña)”, que era comerciant, fill de francesos i estava solter²⁸.

Fill de francesos que deuriem viscut una temporada a Mont-roig on varen tenir aquell fill. Per què varen anar a Mont-roig? Aventuro que possiblement el pare era un comerciant relacionat amb el vi. Acabem de veure a “Producció agrícola de Mont-roig (1846)” com el llibre “*Descripción geográfica, histórica-estadística e itineraria, que acompaña al mapa geográfico de la provincia de Tarragona*” (1846) de José Ruiz y Ruiz i José Cliviller, s’hi remarcava que “*el vino es muy solicitado para embarcar...*” i que majoritàriament anava a Ultramar. També a Mèxic?

Sobre Hermenegildo Vernet sabem que “en Misantla, cercana a Xalapa, se avecindó... (era un) catalán que adoptó la nacionalidad francesa de su padre. Vernet fue propietario de una tienda mestiza, tejería y comerciante de la vainilla, cultivo primordial de la localidad, así como de las comarcas circunvecinas. Y es que en la época que nos ocupa la población misantleca era la capital mundial de la vainilla. Como ha demostrado Emilio H. Kourí, la mayor parte del producto que se exportaba a Europa procedía de esta región. Francia era el cliente predilecto...”²⁹. És la coneguda com “vainilla de Papantla”, és el fruit d’una tipus d’orquídia anomenada “Vanilla planifolia”. Necessiten un clima càlid i humit.

A mitjans del segle XIX els francesos se’n van endur orquídiess a Madagascar, on les van conrear. Aquesta vainilla, anomenada “bourbon”, té un sabor més fort que la d’origen mexicà.

Veracruz era el principal port marítim, des d’on s’exportava a Europa. Hi arribaven vaixells francesos carregats de vi i tornaven, principalment, amb vainilla. Durant el segle XIX fou molt rellevant la influència francesa a l’estat de Veracruz; hi va haver una important migració.

La proclamació de la independència de Mèxic d’Espanya fou el 1821.

També he trobat a Hermenegildo Vernet Rodríguez, que deuria ser un descendent seu, que va néixer a Tlapacoyan (Veracruz) cap el 1905 i va morir a Tlapan (Districte Federal de Mèxic) el 21 de juny de 1969. La seva mare era Soledad Rodríguez.

---

²⁶ “Venidos allende el Atlántico. Inmigrantes franceses en Veracruz, 1821-1861” (2014) de Gerardo Manuel Medina Reyes. Una tesis presentada a la Universidad Nacional Autónoma de México.

²⁷ Pàg. 104.

²⁸ Pàg. 299.

²⁹ Pàg. 228.

I, sorpresa! Cercant més informacions de Veracruz he trobat que hi ha un “Restaurante Mont-Roig”, al carrer Orizaba núm. 750, Salvador Díaz Mirón 91910 Veracruz. Pot ser d’un descendent d’aquell Hermenegildo Vernet?

Curiosament he trobat, en el Cens electoral de 1894³⁰, a un Hermenegildo Munté Vernet de 50 anys, propietari, que vivia al carrer Major núm. 32.

Francesc Bargalló. Una partida de lladres a l’Argentera (1850)

El “Diario de Barcelona”, del 23 de gener de 1850, deia: “La escuadra de Riudoms atacó el 19, en Coll del Gat... Argentera, a otra partida de ladrones, con la cual sostuvo un vivo fuego por espacio de un breve rato, de cuyas resultas quedó muerto uno de la cuadrilla, llamado Francisco Bargalló, natural de Monroig, ocupándosele un fusil inglés recortado, un cuchillo en forma de puñal y nueve cartuchos. Dicen que era un sugeto de pésimos antecedentes y acusado de autor de muchos crímenes...”.

El “tuno” de Mont-roig pel Priorat (1851)

El “Diario de Barcelona”, del 10 d’abril de 1851, publicava: “*Escriben de Cornudella con fecha del 6, que divagan por aquella comarca algunos malhechores que al parecer son de Porrera, a los cuales se ha reunido un famoso tuno de Montroig, y hace ya días que en varias partes estaban esperando una ocasión para hacer de las suyas...*”. A “*La España*”, del 13 de d’abril de 1851, hi anota alguna informació més sobre aquest personatge, datada a Cornudella el dia 6: “*Es preciso que las autoridades, hagan cumplir su deber a los alcaldes en el grave cargo de impedir el abuso que se hace de escopetas y no dar lugar esos enjambres de ociosos que sin más ni más van cazando con licencia y sin ella en la época de la veda...*”. En aquell mateix “*Diario de Barcelona*” del 10 d’abril, hi trobem una informació curiosa: “*El 25 de marzo último, cuatro hombres bien conocidos estuvieron en la antigua finca, propia de Scaladei, llamada Bon-repós, y en medio del día deshicieron un paredón, en cuyas entrañas se supone estaban enterradas algunas efigies de Carlos III, en oro de buena ley. A lo menos estos no han dado tanto pábulo al ridículo como los bobos que el año pasado estuvieron buscando en las ruinas de dicha Cartuja la friolera de un millón de duros...*”.

Qui deuria ser aquell “famoso tuno”³¹ de Montroig”?

---

³⁰ És el més antic dels que se’n té constància.

³¹ “Pillastre”, bergant, mala persona.